

Bizalmi kérdés. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága ^[1]

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően az újra berendezkedő régi-új pártvezetés a hatalom megszilárdítása és megtartása érdekében megpróbálta kialakítani azt a közép- és felsővezetői káderhálózatot, amellyel biztosítani vélte uralmának monopóliumát nemcsak a párton belül, de az állami intézményekben, illetve a gazdasági és társadalmi élet szinte minden területén. Egy kevésbé ismert intézmény, a Minisztertanács (MT) Személyügyi Titkársága volt az, amely ebben a folyamatból leginkább kivette a részét 1958 és 1961 között.

Az alábbiakban négy olyan dokumentumot közlök, amelyek bemutatják, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően újra berendezkedő régi-új pártvezetés, a hatalom megszilárdítása és megtartása érdekében milyen szempontok alapján próbálta kialakítani azt a közép- és felsővezetői káderhálózatot, amellyel biztosítani vélte uralmának monopóliumát nemcsak a párton belül, de az állami intézményekben, illetve a gazdasági és társadalmi élet szinte minden területén. Ezek a dokumentumok egy eddig viszonylag kevés figyelmet kapott intézményt mutatnak be: a Minisztertanács (MT) Személyügyi Titkárságát, amely 1958 és 1961 között előzetesen ellenőrizte a „fontos és bizalmas” munkakörökbe kinevezésre jelöltek előéletét, származását és különös hangsúllyal az illető személy „ellenforradalom” alatti és utáni tevékenységét. A közölt dokumentumok 1957 végén, illetve az 1958-as év elején készültek, ekkor állt fel és kezdte meg működését a most bemutatásra kerülő intézmény. A források ezért elsősorban a szerv megalakulásának körülményeiről, a munkamódszerek kialakításának nehézségeiről tájékoztatnak, de a korszakra, s különösen a megtorlások szempontjaira vonatkozó ismereteinket is gyarapítják.

1956. november 4-e után a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) „káderpolitikája” a hatalom megtartásának érdekében „a megtévedtekkel szemben a megbocsátás, a rendszer ellenségeivel szemben a büntetés politikáját” hirdette, de a gyakorlatban ez a kegyetlen leszámolás, a terror és a megtorlás időszaka volt. [1] Ebben az időszakban a párt személyzeti politikáját az apparátus tagjainak az „ellenforradalom” alatti tevékenységének a felülvizsgálata, az alkalmatlanná, megbízhatatlanná váltak lecserélése, a „tömeges kádernozgatás” határozta meg. Korabeli szóhasználatlaltól élve „meg kellett erősíteni” bizonyos területeket, vagyis megbízható kommunista pártkatonákat helyeztek állami pozíciókba, elsősorban a hatalom megtartása szempontjából fontos intézményekhez, így a Belügyminisztériumhoz (BM) és az állambiztonsági szervekhez, a honvédséghez, ügyészséghez, bíróságokhoz. Mivel az MSZMP funkcionáriusainak egy részét még a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) vezető szervei hagyták jóvá, ezért a „párt stabilizálása érdekében” az MSZMP Politikai Bizottsága (PB) újból megerősítette (vagy leváltotta) ezeket a személyeket funkcióikban. [2]

A pártpropaganda szerint a politikailag szilárd párttagok mellé fel kívánták sorakoztatni a korábban „megtévedt és megzavarodott”, de a szocializmus ügyéhez hű és becsületos dolgozókat is, és egyúttal hangsúlyozták a „nemzeti egység” gondolatát, hiszen már a pártkonferencián deklarálták a pártonkívüliek közfunkcióba kerülésének lehetőségét, amivel úgy mond „szélesítik a proletárdiktatúra tömegbázisát”. [3] Valójában azonban az ún. „ellenséges elemek”-kel szemben korlátozó rendelkezések tömegét léptették életbe. Ezek sorába tartozott az az előterjesztés is, amely szerint különösen sürgős lenne foglalkozni az „állami szervek fontos és bizalmas munkaköreibe befurakodott ellenséges elemekkel, akik korábban bűncselekményeket követtek el és kijátszva egyes vezetők éberségét, fontos és bizalmas beosztásukat nemegyszer gazdasági visszaélések elkövetésére, bűnözésre, vagy ilyenek elősegítésére használják fel.” Ezért a Politikai Bizottság elé került dokumentumban javasolták, hogy össze kell állítani az állami szervek vezetőinek és a helyi pártszerveknek azon munkakörök listáját, amelyeket „fontos és bizalmas” kategóriákba tartozónak vélték, különös tekintettel a gazdasági visszaélésekre lehetőséget nyújtó beosztásokat (pl. könyvelő, raktáros). A forradalom időszaka alatt elkövetett tetteik miatt közbiztonsági őrizetbe vett személyeknek a fenti állásoktól való távol tartása érdekében – bár az internálás nem jelentett automatikusan jogerős ítéletet – javasolták, hogy 1959. december 31-ig ne kaphassanak kifogástalan minősítésű erkölcsi bizonyítványt. Ugyanígy a rendszerellenes „elemeket” (horhysta katonatisztek, nagytőkésék stb.) is távol kívánták tartani ezektől a pozícióktól, de például a diplomás mérnökökkel kivételt tettek, mert még akkor is betölthettek „fontos és bizalmas” munkakört, ha az illető ellenséges kategóriába tartozott, de a BM nem emelt kifogást ellenük. [4]

Az „ellenséges elemek” kiszorítására 1957 végén a Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendeletben tett kísérletet. Ebben kikötötték, hogy 1958. január 1. után fontos, illetve bizalmas munkakörbe csak büntetlen előéletű és feddhetetlen személyeket lehet kinevezni, továbbá akik 1956. október 1. előtt lettek kinevezve, azok is (1958. június 30-ig) kötelesek voltak feddhetetlenségüket erkölcsi bizonyítvánnyal igazolni. Akik ezt nem tudták megtenni, azokat alacsonyabb munkakörbe kellett áthelyezni. Kivételt képeztek, akinek a munkája népgazdasági érdekből nélkülözhetetlen volt. Azok, akik ezek hiányában is neveztek ki nem „feddhetetlen” személyt, azok büntetést követtek el, és öt évig terjedő börtönbüntetéssel voltak büntethetők. [5]

A fenti törvényrendelet végrehajtásaként a kormány felállította a Minisztertanács Személyügyi Titkárságát azzal a feladattal, hogy minden „fontos és bizalmas” állásba kinevezendő személyről előzetes nyilatkozatot adjon. A Minisztertanács Személyügyi Titkárság felügyeletét a MT részéről Apró Antal [6] a kormány elnökhelyettese gyakorolta. [7] Az intézmény vezetője Molnár János lett. [8] 1958 januárja és 1961 májusa között a Minisztertanács Személyügyi Titkársága a munkáját, a BM II/11. (Operatív Nyilvántartó) Osztályával (adatszolgáltatás) közösen végezte. [9] Szintén 1957 december végén jelent meg a belügyminiszter rendelete az erkölcsi bizonyítványokról, melyek kiállítására a járási (városi, kerületi) rendőrkapitányság vezetői voltak jogosultak. [10]

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány határozatában nevesítette azokat a kategóriákat is, amelyekbe tartozók közül a MT Személyügyi Titkársága nem javasolható vezető állásba.[11] A közel húsz kategória leginkább a „hagyományos” értelemben vett „osztályellenesség” (a Horthy-rendszer erőszakos szervei, politikai, társadalmi, gazdasági elítélte) volt, s lényegesen kevesebb kategória szólt az „ellenforradalmárokról”. Ezen is próbált változtatni Ács Ferenc,[12] a BM Operatív Nyilvántartó Osztályának vezetője, aki 1958 januárjában az állambiztonsági szerveknél operatív nyilvántartásba vehető kategóriákat megállapító 1957. október 29-i PB-határozat módosítására tett javaslatot.[13] Ács szerint a PB-határozat és a törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 1093/57. számú kormányhatározat által megállapított kategóriák között eltérések voltak tapasztalhatók. Ahogyan Baráth Magdolna kiváló tanulmányában megállapította: Ács úgy vélte, hogy a kormányhatározatból hiányoznak olyan csoportok, amelyek a PB-határozat alapján nyilvántartási kategóriát képeztek, illetve a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről el voltak tiltva olyan rétegek is, akiket a párthatározat alapján nem kellett nyilvántartani.[14] Az Ács Ferenc által összeállított kimutatás részletesen összehasonlította a két szabályozást és egyúttal javasolta a kettősség kiküszöbölését. Biszku Béla belügyminiszter azonban a feljegyzésre írt válaszában elutasította Ács javaslatát, és a kialakult gyakorlat folytatása mellett döntött. (Az Ács-féle jelentést jelen forrásközlés utolsó dokumentumaként közlöm.)

Azt viszont, hogy mik voltak az úgynevezett fontos és bizalmas munkakörök, vezető állások, tisztségek, a fenti jogszabályok nem határozták meg egyértelműen, nem sorolták fel tételesen. A fontos és bizalmas munkaköröket az 1957. évi 66. sz. törvényerejű rendelet alapján a miniszterek, illetve az országos hatáskörű szervek vezetői állapították meg. E nomenklatúra alapján ezeknek a szerveknek a vezetői terjesztették be az MT Személyügyi Titkársághoz jóváhagyásra azokat, akiket ki akartak nevezni. Azonban az volt az egyik fő probléma, hogy nem egységes elvek mentén születtek meg a döntések, nem volt egységes nomenklatúra, hogy mely munkaköröknél, tisztségeknél kell kötelezően a felülvizsgálatot elvégezni.

Olt Károly, a MT titkárságának vezetője a Személyügyi Titkárság egy hónapos működésének tapasztalatait összegezve megállapította, hogy csökkenteni kell a fontos és bizalmas munkakörök számát, mert bizonyos szervek „öntevekeny” módon váltottak le, helyeztek alacsonyabb beosztásba embereket.[15] Ráadásul az önkényes módon elbocsátottaknak egy jelentős része magasan képzett vezető beosztású személy volt, így ezeknek az eljárásoknak értelmiségellenes látszata lett, ami jelentősen rontotta a közhangulatot, miként az is, hogy az előzetesen kalkulált felülvizsgálati idő (öt év) túlságosan hosszú és ez bizonytalanságot keltett. Ezért Olt javasolta, hogy a felülvizsgálatokat egy éven belül be kell fejezni.[16]

Olt Károly 1957-ben, a Minisztertanács titkárságvezetőjeként.
Forrás: Fortepan / FSZEK Budapest Gyűjtemény / Sándor György

Az egyes munkakörök közti besorolásokra is kísérletet tettek, és alapvetően kettő kategóriába sorolták a fontos és bizalmas munkaköröket: az „A” kategóriába azok a munkakörök tartoztak, amelyek betöltésével kizárólag a Személyügyi Titkárság foglalkozott, a „B” kategóriába pedig azok, amelyeknél az elbírálás a minisztériumok, főhatóságok hatáskörébe tartozott. Ez utóbbiak esetében az erkölcsi bizonyítvány megléte is elegendő volt, tehát nem volt elvárás a Személyügyi Titkárság engedélye.[17]

Bizonyos vállalatok, szervek túlzott önállósága azonban továbbra is problémát jelentett: még 1959 végén is arról számoltak be a MT ülésére készített beszámolókból, hogy egyes vállalatoknál „túlterjeszkedtek” a felügyeletet gyakorló minisztérium által meghatározott kereteken, és olyan munkaköröket is fontosnak, illetve bizalmasnak minősítettek, amelyeket a miniszteri utasítás nem tekintett annak.[18]

Az ellenséges kategóriák – egyes értékelések szerint – bizonyos vállalatoknál tömörültek, elsősorban tervező és kutató intézeteknél (Mezőgazdasági és Ipari Tervező Vállalat, Mélyépítési Tervező Vállalat), vagy a felsőoktatás területén. Tapasztalható volt, hogy egyes helyeken nem váltottak le, vagy csak névlegesen és lényegében meghagyták a korábbi munkakörben, vagy pedig egyáltalán nem váltották le az illetőt. Sok volt a mentesítési kérelem is, a legtöbbet Csergő János miniszter, a Kohó- és Gépipari Minisztérium (KGM) vezetője kért.[19] 1958 novemberéig a Belügyminisztérium által leváltásra javasolt 609 személyből 144 fő nem lett a vezető beosztásából elmozdítva. A BM statisztikája szerint különösen a volt „horthysta katonatisztek” helyezkedtek el nagy számban vezetőként, de a minisztérium szervei 1958 folyamán – a forradalom alatti tevékenységük miatt – 69 volt „osztályidegen” főkönyvelőnek, 76 volt tőkésnek, 138 volt nagykereskedőnek, és a közigazgatásban dolgozó 59 személynek a leváltására is javaslatot tettek. A párttagok közül 99 személy leváltását indítványozta a BM.[20]

1959 végére több ellentmondás is kiderült a fenti gyakorlattal kapcsolatban. Az elutasításnak ez a módja ugyanis diszharmonióba került a Központi Bizottság (KB) VII. Kongresszusra kiadott irányelveiben lefektetett, a volt uralkodó osztályok tagjaira vonatkozó azon elvvel, hogy: „népi államunk viszont mindazokat, akik bele illeszkednek társadalmi rendünkbe, megtartják törvényeinket, egyenjogú állampolgárként védi”. Ezt követően oly módon változtattak a gyakorlaton, hogy az elutasításra, vagy felmentésre a miniszterek, vagy főhatóságok vezetői, a megyei és kerületi pártbizottságokkal egyetértésben tehettek javaslatot, vitás esetekben a PB által kiküldött bizottság döntött. A forradalom időszakában elkövetett tettek elbírálása kapcsán olyan javaslat született, hogy csak akkor lehetett valakit leváltani, ha jogerős bírói ítélettel internálták, vagy helyezték rendőrhatalósági felügyelet alá, és az elutasítás indokát is közölni kellett az érintettel, kivéve, ha annak nyilvánosságra kerülése államérintéket sértett.[21]

1961 márciusában-áprilisában az MSZMP és a kormány különböző fórumain sorra készültek azok az előterjesztések és javaslatok, amelyek a Minisztertanács Személyügyi Titkárságának megszüntetését tartalmazták, és indoklásul azt hozták fel, hogy az teljesítette a feladatát. A MT Személyügyi Titkársága 1961 május 1-jével szűnt meg, de feladatát a BM Titkársága még évtizedeken keresztül folytatta.[22]

A kormány 1963-ban ismét szabályozta a kérdést, de még ekkor is a párthoz, a szocializmushoz való elkötelezettség volt az elsődleges szempont. Fontos és bizalmas munkakörbe csak azok voltak helyezhetők: „*akik eddigi magatartásukkal bebizonyították a szocializmus ügyéhez való hűségüket, és munkakörük ellátásához kelő hozzáértéssel és szakudással rendelkeznek.*” A fontos és bizalmas munkakör betöltéséhez továbbra is szükséges volt az erkölcsi bizonyítvány. A miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetői a fontos és bizalmas munkakör betöltéséhez való alkalmazás, kinevezés, előléptetés, áthelyezés, felvétel ügyében

azonban ekkor már saját hatáskörben dönthettek. A Külügyminisztérium (KÜM), a Külkereskedelmi Minisztérium, a MALÉV és a KGST szerveihez felvételt kérők esetében viszont továbbra is ki kellett kérni a BM véleményét és annak ismeretében kellett dönten. Fontos változás volt ugyanakkor, hogy eltörölték a kizáró, az ún. osztályidegen kategóriákat.[23]

A fontos és bizalmas munkakörbe kinevezendők ellenőrzésének szabályozása, a politikai megbízhatóság kritériuma folyamatos elvárás és igény volt a hatalom részéről, amely a Kádár-korszak végéig fennmaradt. A Koordinációs Bizottság egy 1987-ben készített emlékeztetőjében megállapították, hogy ugyan a hatósági erkölcsi bizonyítványokra továbbra is szükség van, de a feddhetetlenségi igazolások jogos panaszokat váltanak ki, ennek szükségességét és jogosságát felül kell vizsgálni, mert a rendelkezés mostanra idejét múlta.[24]

Az alábbi dokumentumokat teljes egészében közlöm, de az egyes kevésbé informatív, vagy ismétléseket tartalmazó mellékletekre csupán utalok, míg a szövegek megértését segítő magyarázatokat lábjegyzetben helyeztem el. Az eredeti szöveg aláhúzással kiemelt részeit kurzívval jelöltem. A közölt szöveget a mai központozás szerint alakítottam, a nyilvánvaló gépelési hibákat, elütéseket javítottam, de a stilisztikai, vagy információértékű helyesírási hibákat változatlanul hagytam, ekkor [sic!] jelzést alkalmaztam. Az egyes dokumentumok őrzési helyét, levéltári jelzetét, a forrásokon található rövidebb kézírásos megjegyzéseket, az aláírásokra, az irat minőségére vonatkozó információkat a dokumentumok végén szögletes zárójelben adtam meg.

Dokumentumok

1.

Péteri István feljegyzése az ellenséges elemek állami vezető posztokról való kiszorításáról szóló PB-határozat végrehajtására kiküldött bizottság számára

Budapest, 1957. december 6.

Feljegyzés

Az ellenséges elemek állami vezető posztokról való kiszorításáról szóló PB határozat[25] végrehajtására kiküldött bizottság számára.

I. Minisztertanács Személyügyi Titkárság megalakulása

a.) Apparátus:

A Minisztertanács a Személyügyi Titkárságon 8 fő státuszt hagyott jóvá. Jelenleg véglegesen betöltve 2 státusz van. Hiányzik a titkárság vezetője, 4 politikai munkatárs, 1 nyilvántartó, 1 adminisztrátor és 1 hivatalsegéd. A státuszok betöltése azonban az MSZMP KB Káderosztály segítségével december 15-ig biztosítva látszik.

A Személyügyi Titkárság munkatársainak fizetési besorolását – az MT többi dolgozójának besorolását alapul véve – az alábbiakban javaslom:

1.) Titkár (főosztályvezető)	3.800.-	4.500.-
2.) Főosztályvezető h.	3.030.-	3.800.-
3.) Osztályvezető	2.500.-	3.030.-
4.) Osztályvezető	2.500.-	3.030.-
5.) Osztályvezető	2.500.-	3.030.-
6.) Osztályvezető	2.500.-	3.030.-
7.) Osztályvezető	2.500.-	3.030.-
8.) Nyilvántartó (főelőadó)	2.100.-	2.500.-
9.) Adminisztrátor (előadó I.)	1.500.-	1.900.-
10.) Kisegítő	1.050.-	1.400.-

b.) A titkárság elhelyezése – technikai felszereltsége:

Jelenlegi elhelyezése ideiglenesnek tekintendő. Olt [Károly] elvtárral való megbeszélés alapján a végleges elhelyezés december 20-ig biztosítottak látszik. Az ügykezeléshez szükséges technikai felszerelés – a gazdasági osztály vezetőjével való megbeszélés alapján – folyamatosan biztosítva van.

A titkárság a munka teljes kapacitással való beindulásáig önállóan, későbbiek során egy másik kisebb létszámú szervvel közösen lesz gépkocsival ellátva. Szükséges egy vidéki „K” vonal és a titkárság vezetőjének „M” váltó beszerelése.

c.) A titkárság szervezeti felépítése:

A titkárság szervezeti felépítésére a minisztériumokat és a hozzájuk tartozó szerveket illetőleg tárca szerinti, a tanácsokat illetőleg pedig területi elosztás alapján tesznek javaslatot.

Minisztertanács Személyügyi Titkárság felépítése

Tervezet

(Titkár)

adminisztrátor hivatalsegéd

I. II. III.

KGM Kip. Min. Belker M.

KPM Ép. Min. Külker M.

NIM	Él. Min.	Pénzügy M.
Munkaügyi M.	FM.	
IV.	V.	VI.
Műv. Min.	MT.	Tanácsok (Tiszántúl)
Külügym.	Eln. Tan.	MT alá rendelt országos hatáskörű szervek
Ig. Min.	Tanácsok	Nyilvántartó[26]
Bü. Min.	(Dunántúl) (Duna-Tisza köze)	

Az egyes minisztériumok a hozzájuk tartozó összes igazgatóságokkal, főhatóságokkal, vállalataikkal együttesen értendők.

II. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága munkarendje:

1.) A titkárság a miniszterek és a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt országos hatáskörű szervek vezetői által jóváhagyott nomenklátúra alapján dolgozik. Munkáját külső szervek felé okmányszerűen kezelendő nyomtatványok segítségével végzi.

2.) Az ügyintézés:

A minisztériumok és országos hatáskörű szervek, valamint a minisztériumokhoz tartozó vállalatok a jóváhagyott nomenklátúra alapján, a Minisztertanács Személyügyi Titkársága által jóváhagyott ütemterv szerint (kezdetben – indulásnál egész kis mennyiségben – a gyakorlat alapján egyre növekvő mennyiségben) betervezik a Minisztertanács Személyügyi Titkárságához – az általa kiadott nyomtatványon – azokat a személyeket, akik 1956. október 1. után kerültek – vagy most pályáznak meg fontos és bizalmasnak minősített beosztást.

a.) 1. A személyi lapok beterjesztésére az egyes tárcánál és szerveknél kialakult nomenklátúra szerint a felsőbb szerv vezetőjének van joga. A vállalat hatáskörébe tartozókat a vállalat igazgatója terjeszti fel, az iparigazgatóság hatáskörébe tartozókat az iparigazgatóság vezetője, a minisztériumhoz tartozó funkciók betöltésére a miniszter vagy első helyettese terjesztheti fel a javaslatot. Ez a felterjesztési jog értelemszerűen vonatkozik más szervezeti felépítésű szervekre is.

a.) 2. A beterjesztéshez kiadott nyomtatvány (továbbiakban személyi lap) 3 elválasztható részből áll. A küldő szerv személyzeti osztály[a] tölti ki mindhárom részt. Az I. részre írja rá a BM a határozatát (ez a Személyügyi Titkárságon marad!!!), a II. részre a Személyügyi titkár aláírásával rákerül a döntés, ez a rész a III. résszel visszakérül a küldő szervhez, amely a II. részt az illető anyagához csatolja és a III. részt visszaküldi a Személyügyi Titkársághoz annak igazolására, hogy az engedélyezett személyt ekkor és ekkor ténylegesen beállította funkcióba.

A fenti megoldásra azért van szükség, mert nem kerülhet ki az az irat, melyen a BM közli határozatát.

A visszaigazolásra pedig azért van szükség, mert előfordulhat, hogy az engedélyezett személyt – más okoknál fogva mégsem állítják be a funkcióba és visszaigazolás nélkül a Minisztertanács Személyügyi Titkársága a funkciót betöltöttnek kezelné. (1. sz. melléklet)[27]

b.) A beérkezett „személyi lapokat” központilag iktatják és utána szétosztják az egyes reszortfelelős munkatársaknak. A munkatársak az egyes szervek jóváhagyott nomenklatúrájával egyeztetik a beérkezett „személyi lapokon” feltüntetett funkciót és amennyiben az egyezik, munkanaplójában iktatva, az összesítőbe küldi. Az összesítőben a munkatársak által ellenőrzött „személyi lapokat” ABC sorrendbe szedik és a Személyügyi Titkárság vezetőjének aláírásával ellátott kísérelőveléll átküldik a BM II/11. Osztály vezetőjének.[28]

b.) 1. Amennyiben a „személyi lapon” a feltüntetett funkció nem szerepel a jóváhagyott nomenklatúrában, úgy „a Minisztertanács Személyügyi Titkársága hatáskörébe nem tartozik” szövegű és a vezető aláírásával és pecsétjével ellátott nyomtatvány kíséretében visszaküldjük a beterjesztő szervnek. Így megakadályozzuk, hogy a munka során különböző szubjektumok [sic!] érvényesülhessenek.

c.) A BM-től visszaérkező személyi lapokat újból szétosztják a reszortfelelős elvtársaknak. Azok a választól függően a következőképpen járnak el:

c.)1. Ha a válasz jóváhagyó:

- 1.) a személyi lap II. részére rávezetik a jóváhagyást
- 2.) a munkanaplójukba bevezetik a jóváhagyást
- 3.) a küldő szerv kartonjához csatolják a személyi lap I. BM által aláírt részét
- 4.) a személyi lap II., III. részét együtt leadják a titkárságon aláírás és kiküldés végett
- 5.) a visszaigazolás beérkezésekor az illető szerv kartonján feltüntetett nomenklátúra mellé beírják: betöltve „x” sorszámú személyi lap alapján

c.)2. Ha a válasz tiltó:

- 1.) A személyi lap II. részére rávezetik az eltiltást
- 2.) A munkanaplójukban bevezetik az eltiltást
- 3.) A személyi lap III. részét megsemmisítik, II. részét leadják a titkárságon aláírás és kiküldés végett
- 4.) A személyi lap I. részét a titkárság adminisztrátora külön könyvbe iktatja és a nyilvántartójának adja át, aki ABC sorrendben külön fiókba rendezi azokat

Megjegyzés: A letiltott személyek lapjának külön kezelése szükséges:

1.) mert az esetleges „kivételezési” tárgyalásnál nem kell újból az egész folyamatot végig csinálni, csak a BM hivatkozási száma alapján részletes indoklást kérni a BM-től

2.) mert ellenőrzési lehetőséget biztosít. Ha pl. a termelés irányításához elengedhetetlenül szükséges funkcióba javasolt személyt elutasítunk és ezt követően ugyanarra a funkcióra sem újabb javaslat, sem pedig „kivételezési” indítvány 2-3 hónapon belül nem érkezik feltételezhető, hogy az elutasított személlyel (esetleg alacsonyabb munkakörbe helyezve) végeztetik el a feladatot.

c.)3. A 3467/1957. számú kormányhatározat lehetővé teszi, hogy a miniszter javaslatára – a népgazdaság szempontjából nélkülözhetetlen – egyébként ellenséges kategóriába tartozó személyeket a MT SzÜ Titkársága kivételt engedélyezzen.

- 1.)Az elutasítás részletes indoklását – amennyiben a tárca vezetője azt kéri – csak a SzÜ Titkárság vezetője adhatja szóban – kizárólag az illetékes miniszternek.
- 2.)Elutasító válasz esetén – részletes indoklást a BM-től csak a SzÜ Titkárság vezetője kérhet. A BM részéről a válasz szóbeli információ. (a dokumentáció bemutatása mellett)
- 3.)A kivételezési tárgyaláson az illetékes miniszter, a SzÜ Titkárság vezetője és a SzÜ Titkárság illetékes munkatársa vesz részt.
- d.)A Minisztertanács SzÜ Titkárságáról kimenő leveleket csak a Titkárság vezetője írhatja alá, a munkatárs neve, mint előadó az iraton (levelen) szerepel.
- e.)A minisztertanács SzÜ Titkárságának egész ügykezelése „szigorúan titkos”. Ezért minden iratot – még a munkatársak kézzel írott jegyzeteit is – így kell kezelni.

>I. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága nyilvántartási rendszere

A Személyügyi Titkárságnak a minisztériumok, főhatóságok, stb. által megküldött munkaköri jegyzékek képezik a nyilvántartás alapját. A nyilvántartás kartonokból áll.

A jegyzékek alapján a Minisztertanács Személyügyi Titkárságához tartozó munkakörök minisztériumonként más-más színű kartonon lesznek lefektetve. A minisztérium felügyelete alá tartozó szervek, vállalatok, stb. kartonjai az illetékes minisztérium színét viselik a könnyebb kezelhetőség végett.

A bejegyzés a kartonra azonban csak abban az esetben történik, ha a munkakör betöltésére tett javaslatot a Személyügyi Titkárság vezetője már jóváhagyta.

A személyi javaslat visszautasítása esetén a bejegyzés nem a nyilvántartási kartonon, hanem az erre a célra rendszeresített nyilvántartási könyvben történik – név szerint, alfabetikus sorrendben.

Minisztériumokon belül az egyes szervek, vállalatok, stb. kartonjainak elkülönítésére különböző színű „lovasokat”[29] is lehet alkalmazni.

Nyilvántartási karton:

Minden önálló szervezeti egységről külön kartont kell felfektetni. A kartonok bal felső sarkában a minisztérium, főhatóság, igazgatóság, tröszt, vállalat, stb. neve szerepel.

A kartonok oldalrovatai mindazokat a munkaköröket tartalmazzák, amelyek betöltése csak a Személyügyi Titkárság jóváhagyása alapján történhet meg. (pl. ipari főosztály vezetője, tervosztály vezetője, munkaügyi osztály vezetője). A kartonok fejrovata 5 „jóváhagyva”, illetve „beállítva” rovatot tartalmaz, ahova a munkakör betöltésével kapcsolatos többszöri változást is lehet rögzíteni.

A kartonok kezelése az alábbi rendszerben történik:

A Személyügyi Titkársághoz beérkezett személyi javaslat jóváhagyását a kartonon a „jóváhagyva” rovatba egy átlós vonallal kell jelezni, a dátum egyidejű beírásával.

A javaslatot tevő szerv visszaigazolása esetén – mely tartalmazza az illető személy beállításának időpontját – a nyilvántartási kartonon a „beállítva” rovatba ugyancsak egy átlós vonal behúzása jelzi az ügy végleges elintézését, a dátum egyidejű beírása mellett.

Amennyiben egyes funkciókba ellenséges kategóriákhoz tartozó személy beállítását engedélyezzük, azt a nyilvántartási kartonon szereplő rovatokba, a dátum egyidejű beírása mellett, megkülönböztető jellel (esetleg egymást metsző átlós vonal behúzásával) jelezzük.

A nyilvántartásnak fenti rendszere könnyen kezelhetősége mellett, lehetőséget biztosít a Személyügyi Titkárság egyéb (a javaslatok leellenőrzésén és jóváhagyásán vagy elutasításán túlmenően) feladatainak elvégzésére.

II. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága lebonyolító kapcsolatai:

A Személyügyi Titkárság lebonyolító kapcsolatait az egyéb szervekkel és a BM felé a következő rendszer képezi:

- 1.)Az üres „személyi lapokat” a Személyügyi Titkárság postán küldi ki a felterjesztésre jogosult szerv vezetőjének.
- 2.)A felterjesztésre jogosult szerv vezetője a „személyi lapokat” kitöltve, postán juttatja el a Személyügyi Titkárságra.
- 3.)A kitöltött „személyi lapokat” a Személyügyi Titkárság állami futárszolgálattal, közvetlenül a BM II/11. Osztály vezetőjéhez juttatja, aki ellenőrzés és állásfoglalás után ugyancsak állami futárszolgálattal küldi azokat vissza a Személyügyi Titkárságra.
- 4.)A Személyügyi Titkárság a határozatával ellátott „személyi lapokat” közvetlenül a felterjesztő szervnek küldi el, állami futárszolgálattal.

Megjegyzés:

Az állami futárszolgálatnak rendkívül nagy megterhelést jelentene az üres személyi lapok, valamint a szervektől jövő javaslatok szállítása. Ez ugyanis azt jelentené, hogy akkor is érinteniük kellene a bekapcsolt szerveket (melyeknek nagy része jelenleg nincs bekapcsolva a futárszolgálatba), ha azoknak nincs semmilyen küldeményük a Személyügyi Titkárság részére.

Lehetségesnek látszik azonban az a megoldás, hogy az 1.) pontban lefektetettek meghagyása mellett a felterjesztő szerv maga biztosítja, hogy kitöltött „személyi lapjai” a legközelebbi járási tanácsig eljussanak, mert azok be vannak kapcsolva az állami futárszolgálathoz és innen már a futárszolgálat hozná fel a személyi lapokat a Személyügyi Titkársághoz.

A visszavitt az állami futárszolgálat már vállalni tudja.

II. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága feladatai:

- 1.) A nomenklatúrába tartozó funkciók betöltésére javasolt személyeket felülvizsgálja és engedélyezi vagy megtiltja beállításukat.
- 2.) Nyilvántartási rendszerén keresztül:
 - a.) felméri, mely terület felé orientálódnak az ellenséges kategóriák
 - b.) felméri, mely területen jelentkezik sok „kivételezés”.) felméri, hogy az ország vezető munkaköreiben milyen mértékű a fluktuáció
 - d.) felméri, hogy a szakképesítéshez kötött vezető állásokat milyen mértékben töltik ki szakképesítés nélküli személyek.

Ezekről a tapasztalatairól meghatározott időközönként jelentést ad a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának és a Minisztertanácsnak.

- 3.) Az első pontban lefektetett feladatával kapcsolatban, adminisztrációján keresztül ellenőrzi, hogy a Minisztertanács rendeletét nem játsszák-e ki.

Ilyen esetekben – az illető szerv felett felügyeletet gyakorló hatóság vezetőjével egyetértésben figyelemztető – ismétlődés esetén vagy súlyosabb esetben – feljelentő jogával él.

Budapest, 1957. december 6.

Péteri István
a Minisztertanács Személyügyi Titkársága mb. vezetője[30]

Az irat jelzete: HU-MNL-OL XIX-A-2-vv-2/1957/SzÜ. Eredeti, gépelt, Péteri István aláírásával ellátott

2.

Molnár János feljegyzése a PB-határozat végrehajtására kiküldött bizottság 1958. január 13-án megtartott üléséről

Budapest, 1958. január 24.

Szigorúan titkos!

Készült: 8 példányban

1678/1958.SzÜ.

Feljegyzés

az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorításáról hozott Politikai Bizottsági határozat[31] végrehajtására kiküldött Bizottság 1958. január 13-án megtartott üléséről. Jelen voltak:

Földes László, MSZMP KB Káderosztály

Tömpe István elvtárs, Belügyminisztérium

Nezvál Ferenc elvtárs, Igazságügyi Minisztérium

Olt Károly elvtárs, Minisztertanács Titkársága

Péteri István elvtárs, MT [Minisztertanács] Személyügyi Titkársága

Molnár János elvtárs, MT Személyügyi Titkársága[32]

- 1.)A Bizottság meghallgatta Péteri István elvtárs beszámolóját[33], s a következő határozatokat hozta:

a.) A Személyügyi Titkárság hatáskörébe tartozó munkakörök számának felső határa 60 ezer. Hogy a Személyügyi Titkárság „biztonsági tartalékkal” rendelkezzen, szükségesnek látszik – ha még mód van rá – az eddig elfogadott 59.454 munkakört csökkenteni.

a.) A Bizottság a tényleges munka beindításának határidejét január 19-ben állapította meg. A fontos és bizalmasnak nyilvánított munkakört 1956. október 1. óta betöltő személyek felülvizsgálatát a Személyügyi Titkárság által kidolgozott ütemterv szerint kell végrehajtani. Miután ezeknek száma rendkívül nagy (18.600), szükséges lehet a felülvizsgálat befejezésének határidejét esetleg két hónappal meghosszabbítani.

A Bizottság a kérdést egy hónapon belül újból megvizsgálja és akkor fog dönteni, hogy kéri-e a határidő meghosszabbítását.

b.) A Bizottság azon az állásponton van, hogy a sajtó és a rádió ne foglalkozzon a Személyügyi Titkárság munkájával és a törvényerejű rendelet végrehajtásával.

c.) A Bizottság szükségesnek látja, hogy a munka beindításával egyidejűleg a Személyügyi Titkárság összehívja a minisztériumok és országos főhatóságok személyzeti osztályainak vezetőit, ahol a Személyügyi Titkárság által kiadandó körlevélnek[34] megfelelően még egyszer tájékoztatják a személyzeti vezetőket a törvényerejű rendelettel kapcsolatos feladataikról.

d.) A fontos és bizalmasnak minősített munkakörök számát titkos adatként kell kezelni

e.) Fegyelmit kell indítani az ellen a vezető ellen, aki a Személyügyi Titkárság határozatára hivatkozva mond fel, vagy a Személyügyi Titkárság határozatát kiadja.

f.) A Bizottság szükségesnek tartja, hogy a Minisztertanács Személyügyi Titkársága ne foglalkozzon egyéni panaszos levelekkel, azokat hártsa el magától.

g.) A Bizottság megbízza Olt Károly elvtársat, hogy tisztázza, kihez tartozzon a Személyügyi Titkárság felügyelete.

1. A Bizottság meghallgatta Tömpe István elvtárs beszámolóját[35] az erkölcsi bizonyítványok kiadásának eddigi tapasztalatairól.

a.) A Bizottság megállapította, hogy a Belügyminisztérium fel van készülve az erkölcsi bizonyítványok kiadására és a Személyügyi Titkárság által eljuttatott személyek prioritására.[36] A Bizottság indokoltnak tartja az erkölcsi bizonyítvány kiadására szükséges 21 nap határidőt és egyetért a Belügyminisztérium azon álláspontjával, hogy ezt a határidőt most ne csökkentsük.

b.) A Bizottság megállapítja, hogy az egyes tárcáknál a „csak erkölcsi bizonyítványra kötelezett” munkakörök nincsenek pontosan meghatározva vállalati szinten, a tárcák és főhatóságok csak keretszámot adtak a vállalatoknak. Ezért előre látható, hogy országos szinten a 200 ezres keretet túllépjük. E helyzet megszüntetése érdekében a következőket kell tenni:

b)1. A legközelebbi értekezleten tájékoztatni kell a személyzeti vezetőket a csak erkölcsi bizonyítványra kötelezett munkakörök területén fennálló zavarokról.

b)2. Javasolni kell, hogy a minisztériumok ne csak keretszámot adjanak vállalataiknak, hanem itt is munkakör szerint állapítsák meg a csak erkölcsi bizonyítványra kötelezett munkaköröket.

b)3. A Személyügyi Titkárság biztosítsa, hogy országos szinten ne legyen 200 ezernél több az erkölcsi bizonyítványra kötelezett munkakörök száma, amelyben már benn foglalnak a Személyügyi Titkárság hatáskörébe tartozó 60 ezer munkakör is.

1. A Bizottság meghallgatta Nezvál Ferenc elvtárs beszámolóját a 3 szerv (Igazságügyi Minisztérium, Legfőbb Ügyészség, Belügyminisztérium) közös intézkedéseiről, a bűnügyi nyilvántartás rendezését illetően.

A Bizottság megállapította, hogy a rendezés előtt álló akadályok miatt kezdetben elő fog fordulni, hogy olyan személyek is tiszta erkölcsi bizonyítványt fognak kapni – az elmúlt évek liberalizmusa miatt – akik a társadalmi tulajdon számára veszélyesek, s ugyanakkor olyanok nem fognak tiszta erkölcsi bizonyítványt kapni, akiknek régebben elkövetett „bűnük” mai szemmel társadalmi veszélyességgel nem bírnak.

Budapest, 1958. január 24.

Molnár János
a Személyügyi Titkárság vezetője

Az irat jelzete: HU-MNL-OL XIX-A-2-vv-1678/1958. SzÜ. Eredeti, gépelt, Molnár János aláírásával, valamint a Személyügyi Titkárság körbélyegzőjével ellátott

3.

Molnár János levele Ács Ferencnek

Budapest, 1958. január 20.

MAGYAR FORRADALMI MUNKÁS-PARASZT KORMÁNY Szigorúan titkos!

Személyügyi Titkársága 1.622/1958. SzÜ.

Készült 50 pld-ban

39. pld.

Ács Ferenc elvtársnak,

Budapest

Az alábbiakban közöljük a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszti Kormány 1093/1957. számú – mely a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről szóló 1957. évi 66. sz. törvényerejű rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról intézkedik – lebonyolító rendszerét. Egyben kérjük tájékoztatni a tárcához (főhatóság) tartozó intézmények, szervek, vállalatok vezetőit is az alábbiakról, mert csak így tudjuk biztosítani a törvényerejű rendelet egységes végrehajtását.

- 1.) A Titkárság a miniszterek és a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt országos hatáskörű szervek vezetői által jóváhagyott nomenklátúra alapján dolgozik. Munkáját külső szervek felé okmányyszerűen kezelendő nyomtatványok segítségével végzi.
- 2.) A minisztériumok, főhatóságok, valamint az alárendeltségükben levő intézmények, szervek és vállalatok a jóváhagyott munkakör jegyzékek alapján beterjesztik a Minisztertanács Személyügyi Titkárságához – az általa kiadott nyomtatványon – azokat a személyeket, akik 1956. október 1. után kerültek a törvényerejű rendelet hatálya alá tartozó munkakörbe, vagy most pályáznak ilyen munkakört betölteni.
- 3.) A már munkaviszonyban álló (1956. október 1. óta) személyek jóváhagyására a Minisztertanács Személyügyi Titkársága ütemterve szerint történik. Az ütemezést a Személyügyi Titkárság a felterjesztéshez szükséges nyomtatványok (személyi lapok) kiadásával biztosítja. Új felvételek esetén az előzetes jóváhagyás kérése – folyamatos.
- 4.) A „személyi lapok” beterjesztésére az egyes tárcáknál és szerveknél kialakult nomenklátúra szerint a felsőbb szerv vezetőjének van joga. A minisztérium hatáskörébe tartozókról a miniszter vagy első helyettese terjeszthet fel javaslatot. Az iparigazgatóság hatáskörébe tartozókat az iparigazgatóság vezetője, a vállalat hatáskörébe tartozókat a vállalat igazgatója terjesztheti fel. Ez a felterjesztési jog értelemszerűen vonatkozik más szervezeti felépítésű szervekre is.
- 5.) A már munkaviszonyban álló személyekkel kapcsolatos jóváhagyás lebonyolítása:
 - a.) A Minisztertanács Személyügyi Titkársága a felterjesztésre jogosult vezetőknek kiküldi a „személyi lap”-okat.
 - b.) A szervek vezetői – a kiküldött „személyi lap”-ok számától függően – felkéri a törvényerejű rendelet hatálya alá eső munkaköröket betöltő személyeket erkölcsi bizonyítvány beszerzésére. Majd az erkölcsi bizonyítvány bemutatása után – kitöltik a „személyi lap”-okat és azokat felküldik postán – ajánlva a Minisztertanács Személyügyi Titkárságára.
 - c.) A Minisztertanács Személyügyi Titkársága a „személyi lap”-ok beérkezésétől számított 8 napon belül megküldi nyilatkozatát a *felterjesztőnek*.
 - d.) A továbbiakban a Minisztertanács Személyügyi Titkársága nyilatkozatától függően kell eljárni:

d)1. *Ha a vélemény jóváhagyó:*

A felterjesztő a Minisztertanács Személyügyi Titkársága nyilatkozatát a felterjesztett személy káderanyagához csatolja, s a visszaigazoló szelvényt 4 napon belül a Minisztertanács Személyügyi Titkárságára eljuttatja. A munkakört betöltő személlyel közli, hogy a munkakört az 1957. évi 66. sz. törvényerejű rendelet értelmében továbbra is betöltheti.

d)2. *Ha a nyilatkozat nemleges:*

A felterjesztő a Minisztertanács Személyügyi Titkársága elutasító nyilatkozatának kézhezvétele után erről jelentést tesz a miniszterének, vagy a főhatóság vezetőjének.

Amennyiben a jóvá nem hagyott személyre a törvényerejű rendelet 8. § 3. bekezdésében foglaltak bizonyítható módon vonatkoznak – úgy a felterjesztő ezt közli miniszterével vagy főhatóságának vezetőjével a Minisztertanács Személyügyi Titkárságának elutasító nyilatkozatával egyidejűleg.

A törvényerejű rendelet hatálya alóli mentesítést csak a miniszter, illetve országos hatáskörű szerv vezetője adhat a Minisztertanács Személyügyi Titkárságával egyetértésben.

Amennyiben a miniszter vagy országos hatáskörű szerv vezetője nem kívánja az illető személyt a törvényerejű rendelet hatálya alól mentesíteni, úgy a leváltás feltételeinek biztosítása után (ez a 2 hónapot nem haladhatja meg) az *illetékes szerv vezetője* (iparigazgató, igazgató, hivatalvezető, stb.) közli az *Eln. Tan. 1957. évi 66. sz. törvényerejű rendelethez hivatkozva* (és nem a Személyügyi Titkárság nyilatkozatára hivatkozva), hogy munkaköréből leváltja és egyben felajánl az illetőnek alacsonyabb munkakört.

A leváltás esetén felmerülő munkaügyi viták tárgyában a törvényerejű rendelet 2. §. 2. bekezdése alkalmazandó.

A jóvá nem hagyott személy leváltását (alacsonyabb munkakörbe helyezését) 2 hónapon belül végre kell hajtani.

A Minisztertanács Személyügyi Titkársága nyilatkozatát az illető személy anyagához csatolni kell.

Amennyiben a miniszter vagy országos főhatóság vezetője a Személyügyi Titkársággal egyetértésben a jóvá nem hagyott személyt mentesíti a törvényerejű rendelet hatálya alól, úgy a Személyügyi Titkárság pótlólag megküldi a felterjesztőnek a „személyi lap” visszaigazoló szelvényt és azt 4 napon belül kitöltve a Minisztertanács Személyügyi Titkárságára kell eljuttatni.

1.) *Új felvételekkel kapcsolatos jóváhagyás lebonyolítása:*

- a.) A munkakört pályázó személytől erkölcsi bizonyítványt kell kérni.
- b.) A Minisztertanács Személyügyi Titkárságától „személyi lap”-ot kell igényelni, amelyet – az erkölcsi bizonyítvány benyújtása után – kitöltve a Minisztertanács Személyügyi Titkárságára vissza kell küldeni. A Személyügyi Titkárság a beérkezéstől számított 8 napon belül megküldi nyilatkozatát.
- c.) Jóváhagyás esetén az eljárás megegyezik az 5. d)1. pontban foglaltakkal.
- d.) Elutasítás esetén közölni kell az illetővel, hogy a munkakör betöltése tárgytalan és számára az erkölcsi bizonyítványt vissza kell adni. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága nyilatkozatát kiadni nem szabad.

Budapest, 1958. január 20.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-1-11-10.-1622/1958. SzÜ. Eredeti, gépelt, Molnár János aláírásával, valamint a Személyügyi Titkárság körbélyegzőjével ellátott. A dokumentumon fejlécén az alábbi olvasható: „71-754/58.”

4.

Ács Ferenc levele Tömpe Istvánnak

Budapest, 1958. január 21.

Belügyminisztérium

Szigorúan titkos!

II/11. oszt.[37]

71-749/58

Tömpe István Elvtársnak

Belügyminiszter I. helyettesének

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. novemberben jóváhagyta azokat a kategóriákat, melyek alapján személyek a BM ellenséges operatív nyilvántartásba sorolhatók.

Ennek alapján kezdődött meg az eddig nyilvántartásba[n] szereplő személyek felülvizsgálata, hogy a jövőben csak az engedélyezett kategóriák szerepeljenek az ellenséges elemek nyilvántartásában.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány az 1093/57. (XII. 28.) Korm. számú határozata értelmében a jövőben fokozottan támaszkodik az operatív nyilvántartásunkra, hogy az ellenséges, osztályidegen elemeket kiszoríthassa a fontos és bizalmas munkakörökből.

A „Határozatok Tára” 1957. december 28-án megjelent számában a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány Elnöke az 1093/57. Korm. számú határozat kiegészítéseként felsorolja azokat a kategóriákat, melyekbe tartozó személyeket a Minisztertanács Személyügyi Titkársága nem javasolhat fontos és bizalmas munkakör betöltésére.

Az itt felsoroltak eltérnek azoktól a kategóriáktól, melyek a Politikai Bizottság jóváhagyása alapján a BM operatív nyilvántartásának alapját képezik.

Mivel a Személyügyi Titkárság a tőlünk kapott információk alapján dönt, szükséges, hogy a Politikai Bizottság által a BM számára jóváhagyott, valamint a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány által megállapított kategóriák összhangba[n] legyenek. A most fennálló kettősség hibákra vezethet.

Az 1093/57. kormányhatározatból hiányoznak olyan kategóriák, melyeket a Politikai Bizottság korábbi jóváhagyása alapján a nyilvántartási szabályzatba felvettünk. A kormányhatározatban van olyan kategória is, amelybe tartozó személyek nem tölthetnek be fontos és bizalmas munkakört, ugyanakkor a Nyilvántartási Szabályzatból a Politikai Bizottság határozata alapján kihagytuk, s vannak a kormányhatározatban olyan pontok is, melyek szövege nem teljesen azonos a Nyilvántartási Szabályzatával, fontos részek kimaradtak belőle.

Az alábbi kategóriák maradtak ki az 1093/57. számú kormányhatározatból, melyek a BM operatív nyilvántartásában szerepelnek:

1.A Függetlenségi Frontba tartozó pártok, jobboldali és aktív ellenséges tevékenységet kifejtő vezetői és tagjai.

2.Azok a személyek, akik nyugati emigrációból tértek vissza, ott valamilyen kommunista és demokrácia ellenes szervezetben, vagy csoportosulásban aktívan tevékenykedtek.

3.A Magyar Népköztársaság területén működő kapitalista államok külképviseleti szerveihez rendszeresen bejáró, gyanús kapcsolatot tartó személyek (bulletin terjesztő).

4.Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt szervezett ellenséges pártok, szervezetek vezetői és aktív tevékenységet kifejtő tagjai.

5.Embercsempészek.

6.Kapitalista országok magyarországi külképviseleti szervei, diplomáciai képviselőinek vezetőinél, beosztottjainál múltban vagy jelenleg alkalmazásban lévő magyar állampolgárok.

Az alábbi kategóriába tartozó személyek az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározata értelmében fontos vagy bizalmas munkakört nem tölthetnek be, de a BM Nyilvántartási Szabályzatában nincs jóváhagyva. Ezért ezt nincs módunkban nyilvántartásban tartani és így a Személyügyi Titkárság részére sem tudjuk jelezni:

1.A Szabad Kőműves Páholyhoz [sic!] tartozó személyek közül azokat, akik a felszabadulás után jobboldali, népellenes tevékenységet fejtettek ki.

Az alábbi pontokat az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározat a „Határozatok Tárában” felsorolja, de pontatlanul, nem a Politikai Bizottság által jóváhagyott szöveggel:

1. Az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározat g.) pontja szerint:

„A horthysta VKF/2. és 6. osztálya, a politikai rendőrség a német fasiszta megszállók és más kapitalista országok által beszervezett és foglalkoztatott kémek, besúgók, provokátorok.”

A Nyilvántartási Szabályzat III/6. része szerint:

„A horthysta VKF/2. és 6. osztálya, a politikai rendőrség a német fasiszta megszállók és más kapitalista országok rendőr és katonai szervei által beszervezett és foglalkoztatott összes kémeket, provokátorokat és akik rendszeres besúgást végeztek. Azokat a személyeket, akik üldözöttek kiszolgáltatásában, kivégzésében, kínzásában részt vettek.”

1. Az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározat t.) pontja szerint:

„A megszüntetett szerzetesrendek volt férfi és női tagjai. Vallási szekták vezetői és aktív tagjai.”

A Nyilvántartási Szabályzat IV/3. pontja szerint:

„Azokat a főpapokat, papokat, egyházak vezetőit, akik a felszabadulás előtt népellenes és a felszabadulás után demokrácia ellenes tevékenységet fejtettek ki. A jezsuita rendhez tartozó volt szervezetéseket. Vallási szekták vezetőit és ellenséges tevékenységet kifejtő tagjait.”

2. Az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározat X. pontja szerint:

„Akik a sztrájkok, tüntetések szervezői voltak. Akik emlékművek, szobrok rombolásában, elpusztításában aktívan részt vettek.”

A Nyilvántartási Szabályzat IV/11. és 12. pontja értelmében:

„A sztrájkok és tüntetések, fasiszta osztályidegen szervezőit. Az emlékművek, szobrok lerombolását irányító, ebben tevőlegesen résztvevő fasiszta osztályidegen személyeket.”

3. Az 1093/57. sz.[ámú] kormányhatározat y.) pontja szerint:

„Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt létrejött »Forradalmi Bizottságok«, »Nemzetvédelmi Bizottmányok«, »Nemzetőrség«, »Munkás Tanácsok« azon vezetői és tagjai, akik a Magyar Népköztársaság megdöntése érdekében tevékenységet fejtettek ki.”

A Nyilvántartási Szabályzat V/9. pontja szerint:

„Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt szervezett különböző bizottságok: »Forradalmi Bizottságok«, »Nemzeti Bizottmányok«, »Nemzetőrség«, »Munkás Tanácsok« stb. vezetői és tagjai közül azokat kell nyilvántartásba venni, akik 1956. november 3-án este, vagy ezután még részt vettek ezeknek a bizottságoknak a munkájában, illetve, akik [a] november 4-e után alakult különböző ellenforradalmi jellegű szervezetekben tevékenykedtek. Akiket ezekben a bizottságokban kifejtett bűncselekmények elkövetése miatt a bíróság elítélt, vagy a rendőri szervek internáltak, és akik osztályidegen kategóriába tartoznak, felszabadulás előtt fasiszta pártok, vagy szervezetek tagjai voltak.

Nem lehet nyilvántartásba venni az ezekben a szervezetbe bekerült munkásembereket.

Azokat az elvtársakat, akik valamilyen megfontolásból a Párt utasítására vettek részt a bizottságok munkájában.”

A Személyügyi Titkárság megfelelő tájékoztatása érdekében javasolom [sic!], hogy a Politikai Bizottság által jóváhagyott és a BM operatív nyilvántartásának alapját képező kategóriák szerint adjunk választ arra, hogy egy személy fontos, vagy bizalmas munkakörbe kerülhet-e.

Budapest, 1958. január 21-én.

Ács Ferenc ny. [rendőr nyomozó] ezredes
osztályvezető

Készült: 3. péld.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-1-11-10.-71-749/58. Eredeti, aláírással ellátott, gépelt. A dokumentum fejlécén az alábbi kézzel írt szöveg olvasható: „Nincs szükség a határozat módosítására. I. 25. Biszku” A dokumentumhoz csatolt külön papírfecsnin az alábbi szöveg olvasható: „Ács elvtárs! A párthatározat alapján dolgozzanak. Tömpe [István] I. 27.”

[1] Pártunk kádernekéjének tapasztalatai és irányelvei. Tézisek. In: *A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és Dokumentumai, 1956–1962.* S. a. rend.: Vass HENRIK – SÁGVÁRI ÁGNES. Budapest, 1973. 539.

[2] HU-MNL-OL-M-KS 288-21.-3. Javaslat a Politikai Bizottság hatáskörébe tartozó egyes káderek megerősítésére. 1957. augusztus 23.

[3] Vass–SÁGVÁRI: i. m. 539.

[4] HU-MNL-OL-M-KS 288-5.-44. Javaslat a Politikai Bizottsághoz az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására. 1957. szeptember 12. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. szeptember 17-i üléséről.

[5] A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1957. évi 66. sz. törvényerejű rendelete a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről. *Magyar Közlöny*, 1957. december 28., 923.

[6] Életútjára lásd: https://www.paap.hu/ords/f?p=2013:3::NO:3:P3_PERSON_ID:89189 [4] (utolsó letöltés: 2022. december 5.)

[7] A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1093/1957. (XII. 28.) számú határozata a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről szóló 1957. évi 66. számú törvényerejű rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról. *Magyar Közlöny*, 1957. december 28., 924.

[8] Molnár János eredetileg bányászként dolgozott, majd a Komárom-Esztergom megyei, aztán a Sztálinvárosi Kiskereskedelmi Vállalat, később pedig a Szénértékesítő Vállalatnak volt az igazgatója, végül a Nehézipari Minisztérium Anyag-és Faforgalmi Osztályát vezette. A kormány a Minisztertanács Személyügyi Titkárságának vezetőjévé 1958. január 17-én nevezte ki.

[9] A BM II/11. (Operatív Nyilvántartó) Osztályon készített ún. operatív (alap-és kutató) nyilvántartásokban tartották nyilván a rendszer ellenségeinek tartott személyeket.

[10] A belügyminiszter 5/1957. (XII. 28.) BM számú rendelete a hatósági erkölcsi bizonyítványról. *Magyar Közlöny*, 1957. december 28., 924.

[11] A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 2021/1957. (XII. 28.) számú határozata a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről. *Határozatok Tára*, 1957. december 28., 17–19.

[12] A korszakban Ács Ferenc volt a BM II/11. (Operatív nyilvántartó) Osztály vezetője. Ács Ferenc eredetileg vasesztergályos volt, majd 1945 után az MKP, illetve az MDP funkcionáriusa, a párt budapesti káderosztályán előbb instruktor, később osztályvezető. 1953-ban került a BM állományába, személyzeti területre. 1956 után karhatalmista, majd 1957-től 1974-ben történt nyugdíjazásáig az állambiztonsági operatív nyilvántartást végző osztály vezetője.

[13] HU-MNL-OL-M-KS 288-5.-48. A Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. október 29-i üléséről.

[14] BARÁTH MAGDOLNA: Az operatív nyilvántartás és szervezeti rendszere, 1945–1990. In: *A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése, 1956–1962. Intézménytörténeti tanulmányok.* Szerk.: CSEH GERGŐ BENDEGÚZ – OKVÁTH IMRE. Budapest, 2013. 465–466.

[15] Olt Károly 1946–1947-ben a Magyar Kommunista Párt országos Káderosztályának vezetője, 1949-ben az Országgyűlés elnöke, majd az Elnöki Tanács titkára. 1950 és 1956 között pénzügyminiszter, 1959-ig a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány Titkárságának vezetője. 1959-től nyugalmomba vonulásáig az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke.

[16] HU-MNL-OL-XIX-A-2-vv. Megjegyzések a Személyügyi Titkárság munkájához. 1958. február 3.

[17] HU-MNL-OL-XIX-A-83-a. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1958. augusztus 22-i ülésének jegyzőkönyve. Molnár János előterjesztése a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányhoz. 1958. augusztus 16.

[18] HU-MNL-OL-XIX-A-83-a. Észrevételek a Személyügyi Titkárságnak a Kormányhoz intézett jelentésére. 1959. december 23. Jegyzőkönyv a Minisztertanács 1959. december 24-i üléséről.

[19] HU-ÁBTL-1-11-10. 71-13169/1960. Jelentés a vezető és bizalmas állásokban lévő ellenséges kompromittált személyek kiszorításáról. 1960. november 1.

[20] HU-MNL-OL-M-KS 288-21.-24. Jelentés az osztályidegen ellenséges kategóriákba tartozó kompromittált személyek leváltásáról. 1959. január 16.

[21] HU-MNL-OL-M-KS 288-21.-2. Javaslat a Politikai Bizottságnak az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására hozott 1957. évi politikai bizottsági határozat végrehajtása során felmerült problémák, ellentmondások megoldására. 1959. november 13.

[22] HU-MNL-OL-M-KS 288-5.-229. A Politikai Bizottság 1961. április 25-i határozata a vezető és bizalmas beosztásba kerülő személyek ellenőrzésének módjára a Személyügyi Titkárság megszűnése után. Ez alapján a kormány 3118/61. számú kormányhatározatával a MT Személyügyi Titkárságát 1961. május 1-jei hatállyal megszüntette. Országgyűlési Könyvtár Digitalizált Törvényhozási Tudástár (DTT). A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 3118/1961. (V. 4.) sz. határozata a Személyügyi Titkárság megszüntetéséről szóló kormányhatározat kiegészítéséről.

[23] HU-MNL-OL XIX-A-83-a. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 3006/1963. (I. 10.) sz. határozata a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről. Jegyzőkönyv a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1963. január 10-i üléséről.

[24] HU-MNL-OL-M-KS 288-31-1987 V/1. ő. e. 1-7. d. Jelentés a fontos és bizalmas munkakörök betöltésével kapcsolatos jogszabályok végrehajtásának tapasztalatairól és a szabályozás továbbfejlesztéséről. Emlékeztető a Koordinációs Bizottság 1987. október 5-i üléséről.

[25] HU-MNL-OL-M-KS 288-5.-48. A Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. október 29-i üléséről.

[26] (KGM) Kohó-és Gépipari Minisztérium, (KPM) Közlekedés-és Postaügyi Minisztérium, (NIM) Nehézipari Minisztérium, (Kip. M.) Könnyűipari Minisztérium, (Ép. Min.) Építészeti Minisztérium, (Él. Min.) Élelmiszerügyi Minisztérium, (FM) Földművelésügyi Minisztérium, (Belker. M.) Belkereskedelmi Minisztérium, (Külker.) Külkereskedelmi Minisztérium, (Pénzügy. M.) Pénzügyminisztérium, (Műv. Min.) Művelődésügyi Minisztérium, (Külgym.) Külügyminisztérium, (Igaz. Min.) Igazságügyi Minisztérium, (Bü. Min.) Belügyminisztérium, (MT) Minisztertanács, (Eln. Tan.) Elnöki Tanács.

[27] A mellékletet, az ún. személyi lap formanyomtatványt nem közlöm.

[28] Ács Ferenc.

[29] A jelzőkatonok korabeli elnevezése.

[30] Péteri István pártfunkcionárius 1956-tól az MSZMP KB Adminisztratív Osztályának a vezetője, 1957 vége és 1958 januárja között az MT Személyügyi Titkárság megbízott vezetője, 1963 és 1979 között a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság általános elnökhelyettese.

[31] A korábban már említett 1957. október 29-i PB-ülésen hozott határozatról van szó.

[32] Földes László 1945-től a Magyar Kommunista Párt újpesti szervezetében párttitkár. 1946-tól a budapesti pártbizottságnál osztályvezető. 1949 és 1951 között a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Káderosztályának helyettes vezetője. Később párttitkár Sztálinvárosban, illetve a Csepel Vas- és Fémműveknek, majd külkereskedelmi miniszterhelyettes. Az 1956-os forradalom leverésében aktívan részt vett, 1958-tól belügyminiszter-helyettes, 1964 januárjától 1972 áprilisáig az Erdészeti Főigazgatóságot irányította. 1967-től 1972-ig mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes, majd a Hungexpo vezérigazgatója.

Tömpe István 1945 februártól Csepelen pártpropagandista, majd Somogy vármegye alispánja, 1948-ban a Belügyminisztériumban a Közigazgatási Főosztály vezetője. 1949 decemberében áthelyezték a Földművelésügyi Minisztériumba, ahol az Elnöki Főosztályt vezette, később az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője lett. 1956. december elejétől a belügyminiszter első helyettese, 1958 januárjában a Földművelésügyi Minisztériumban a miniszter első helyettese, 1962-től a Magyar Rádió és Televízió elnöke.

Nezvál Ferenc eredetileg cipészinas, majd 1945-től a Magyar Kommunista Pártban, illetve a Magyar Dolgozók Pártjában pártfunkcionárius, országgyűlési képviselő. 1955-ben jogi doktori oklevelet szerzett, az 1956-os forradalom leverése után nyugdíjazásáig igazságügyminiszter.

[33] Lásd az 1. sz. dokumentumot.

[34] 1958. január 13-án a Minisztertanács titkárságán tartották meg „a fontos és bizalmas munkakörök” betöltéséről szóló párthatározat végrehajtására kiküldött bizottság ülését, ahol – többek között – megtárgyalták a minisztériumok és országos hatáskörű szervek vezetőinek tájékoztatására készült körlevél-tervezetet is. A dokumentum a fent már ismertetett szabályozást isméli meg, így nem közlöm.

[35] A Tömpe-féle beszámoló a levéltári anyagban nem található.

[36] A prioritás állambiztonsági szakkifejezés, az egyes személyek adatainak ellenőrzését jelentette.

[37] A Belügyminisztérium II/11. (Operatív Nyilvántartó) Osztálya.

Címkék:

[Kádár-korszak](#) ^[5]

[megtorlás](#) ^[6]

[Személyügyi Titkárság](#) ^[7]

[káderpolitika](#) ^[8]

Kiadás: 22. évfolyam (2022) 5-6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/bizalmi-kerdes-a-minisztertanacs-szemelyugyi-titkarsaga>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/bizalmi-kerdes-a-minisztertanacs-szemelyugyi-titkarsaga>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_119030.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_116992.jpg

[4] https://www.paap.hu/ords/f?p=2013:3::NO:3:P3_PERSON_ID:89189

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-korszak>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/megtorlas>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szemelyugyi-titkarsag>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kaderpolitika>